Pisni izpit iz MEHANIKE TRDNIH TELES

18. marec 2005

1. V tanki pravokotni steni debeline d vlada homogeno ravninsko napetostno stanje. Z merilnimi lističi izmerimo deformacije $\varepsilon_{AB} = 0.0002$ in $\varepsilon_{BC} = 0.0001$. Kot $\beta = 60^\circ$ se pri deformiranju ne spremeni. Točka $B(2\text{ cm}, 3\text{ cm}, 0)$ se pri deformiranju ne premakne in njena okolica se ne zasuče. Določi novi legi točk $A(2\text{ cm}, 4\text{ cm}, 0)$ in $C(\sqrt{3} + 2\text{ cm}, 4\text{ cm}, 0)$. Izračunaj komponente tenzorja deformacij in tenzorja napetosti v kartezičnem koordinatnem sistemu. Za koliko se spremeni debelina stene?
Podatki: $\beta = 60^\circ$, $\alpha = 30^\circ$, $d = 1$ cm, $E = 200\,000$ MPa, $\nu = 0.3$.

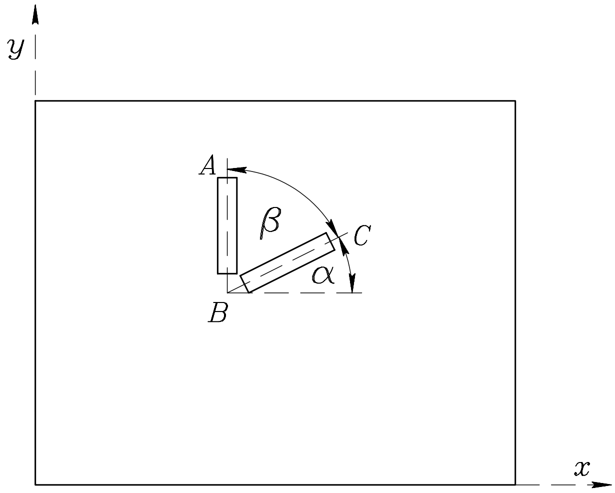

---

2. Homogen aluminijast valj polmera r_1 in višine h tesno brez trenja vstavimo v bakreno cev notranjega polmera r_1, zunanjega polmera r_2 in višine h. Valj nato na gornji ploskvi obtežimo z enakomerno zvezno površinsko obtežbo q kot kaže slika. Izračunaj posedek valja in napetosti v valju in cevi. Za koliko moramo povečati obtežbo, da bo po Misesovem kriteriju nastopilo plastično tečenje? Kje se bodo pojavile prve plastične deformacije? V cevi ali v valju? Trenje med valjem in cevjo zanemari.
Podatki: $q = 40$ MPa, $E_{\mathrm{Al}} = 72\,000$ MPa, $\nu_{\mathrm{Al}} = 0.34$, $\sigma_{Y_{Al}} = 50$ MPa, $E_{\mathrm{Cu}} = 115\,000$ MPa, $\nu_{\mathrm{Cu}} = 0.34$, $\sigma_{Y_{Cu}} = 120$ MPa, $r_1 = 5$ cm, $r_2 = 5.1$ cm, $h = 20$ cm.

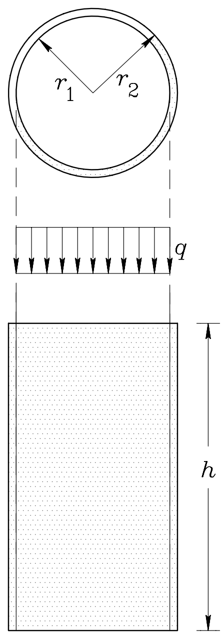

---

3. Ravninski okvir na sliki je obtežen s točkovno silo F. Z metodo upogibnice ali uporabo tabel <u>**obvezno določi notranje sile, nariši diagrame notranjih sil**</u> in določi pomik točke C.
Podatki: $F = 2$ kN, $a = 4$ m, $b = 2$ m, $h = 4$ m, $A_x = 200\text{ cm}^2$, $I_y = 5000\text{ cm}^4$, $E = 2 \cdot 10^4\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$.

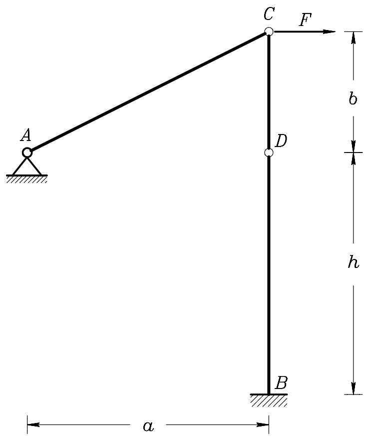

Pisni izpit iz MEHANIKE TRDNIH TELES - namigi in vprašanja
18. marec 2005

Naloga 1:

Tenzor majhnih deformacij bomo izračunali z opazovanjem deformacij trikotnika ABC na sliki. Po deformaciji trikotnik ABC preide v trikotnik $A'B'C'$. Označimo dolžine stranic $c = |AB|$, $b = |AC|$ in $c = |BC|$, ter $c' = |A'B'|$, $b' = |A'C'|$ in $c' = |B'C'|$. Poznamo deformacijo $\varepsilon_{BC} = \varepsilon_{\xi\xi}$ in s tem novo dolžino $a' = (1 + \varepsilon_{\xi\xi})\,a$. Prav tako poznamo deformacijo $\varepsilon_{BC} = \varepsilon_{yy}$ in s tem tudi novo dolžno $c' = (1 + \varepsilon_{yy})\,c$. Kot β med stranicama AB in BC se po deformaciji ohrani torej je to tudi kot med stranicama $A'B'$ in $B'C'$. Pri deformiranem trikotniku poznamo dolžini stranic a', c' in kot β med njima, zato lahko po kosinusnem izreku izračunamo dolžino b'. Prav tako iz slike razberemo dolžino b. Vemo (zakaj?)

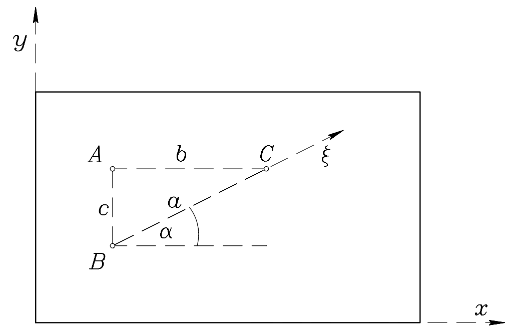

$$\varepsilon_{xx} = \frac{b' - b}{b}.$$

Od tenzorja deformacij poznamo ε_{xx}, ε_{yy} in $\varepsilon_{\xi\xi}$, torej lahko izračunamo ε_{xy}, z uporabo konstitucijskih enačb pa še ε_{zz}. Komponente tenzorja napetosti dobimo iz konstitucijskih enačb

$$\sigma_{ij} = 2\,\mu\varepsilon_{ij} + \lambda\,\delta_{ij}\,I_1^{\varepsilon}, \text{ kjer so}$$
$$\mu = \frac{E}{2\,(1+\nu)},\ \lambda = \frac{E\,\nu}{(1+\nu)(1-2\,\nu)},\ I_1^{\varepsilon} = \varepsilon_{xx} + \varepsilon_{yy} + \varepsilon_{zz}.$$

Ker se točka B pri deformiranju ne premakne in se njena okolica ne zasuče veljata enačbi

$$\vec{u}(B) = \vec{0} \text{ in } \vec{\omega}(B) = \vec{0}.$$

Pomike in zasuke potem lahko določimo po postopku iz zgleda 2.9 v učbeniku Mehanika trdnih teles.
Na spodnja vprašanja odgovori takoj (pred pričetkom reševanja naloge):

- Zakaj si pri reševanju naloge nismo pomagali z $\varepsilon_{y\xi}$? Kaj predstavlja $\varepsilon_{y\xi}$? Ai bi si s to količino lahko kaj pomagali? Kako?
- Ali lahko iz podatka, da se kot β ne spremeni in da je zasuk $\vec{\omega}(B) = \vec{0}$ lahko sklepamo, da je tudi $\varepsilon_{xy} = 0$?
- Ali se točka A premakne lahko samo v navpični smeri ali se premakne tudi v vodoravni?
- Ali se trikotnik ABC pri deformiranju lahko zasuče okrog točke B ali se ne more, glede na to, da je $\vec{\omega}(B) = \vec{0}$?
- Zakaj trikotnik ABC po deformaciji preide spet v trikotnik $A'B'C'$?

Z uporabo namigov in podatkov v nalogi poišči odgovore na gornja vprašanja in jih primerjaj s prvotnimi odgovori.

Naloga 2:

Po obremenitvi se hoče valj razširiti v vodoravni smeri, zato pritisne na cev s tlakom p, cev pa po zakonu akcije in reakcije z istim tlakom nazaj. Pri dani obtežbi q izračunamo napetosti v valju $\sigma_{xx} = \sigma_{yy} = \sigma_{rr} = \sigma_{\varphi\varphi} = -p$, $\sigma_{zz} = -q$. Napetosti v cevi na notranjem robu so $\sigma_{rr} = -p$, $\sigma_{zz} = 0$ in po kotelni formuli $\sigma_{ss} = \frac{pr_1}{\delta}$, kjer smo z $\delta = r_2 - r_1$ označili debelino cevi. V nadaljevanju upoštevamo pomembno zvezo

$$\varepsilon_{ss}^{\text{cevi}} = \varepsilon_{xx}^{\text{valja}}.$$

Iz te zveze lahko izračunamo napetost p. V drugem delu je poleg neznane napetosti p neznana tudi velikost površinske obtežbe q. Imamo pa še eno dodatno enačbo tj. Misesov pogoj tečenja. Kje? V valju ali v cevi?

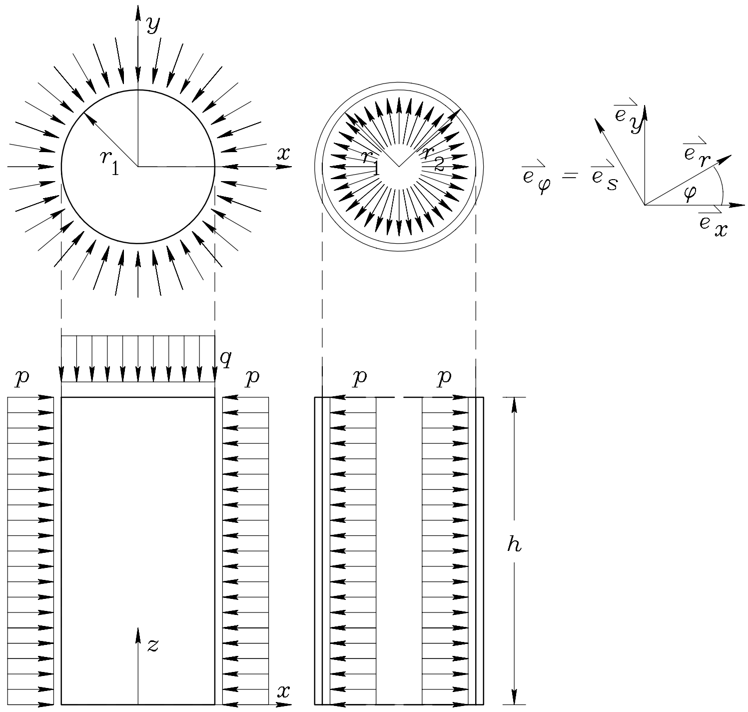

Na spodnja vprašanja odgovori takoj (pred pričetkom reševanja naloge):

- Zakaj velja zveza
$$\varepsilon_{ss}^{\text{cevi}} = \varepsilon_{xx}^{\text{valja}}?$$
Namig: glej učbenik Mehanika trdnih teles, str. 432. Zakaj ne velja zveza
$$\varepsilon_{rr}^{\text{cevi}} = \varepsilon_{xx}^{\text{valja}}?$$
Kaj že predstavljata $\varepsilon_{rr}^{\text{cevi}}$ in $\varepsilon_{ss}^{\text{cevi}}$?
- Zakaj pri valju veljajo zveze $\sigma_{xx} = \sigma_{yy} = \sigma_{rr} = \sigma_{\varphi\varphi}$? Zakaj pri obravnavi valja lahko uporabljamo katrezični koordinatni sistem? Namig: Kako izgleda tenzor napetosti v kartezičnem in v poljubno zavrtenem koordinatnem sistemu okrog osi z?
- Kaj predstavljajo napetosti σ_{rr} in $\sigma_{\varphi\varphi}$ pri valju?
- Kakšne zveze veljajo med deformacijami $\varepsilon_{xx}^{\text{valja}}$, $\varepsilon_{xx}^{\text{valja}}$, $\varepsilon_{rr}^{\text{valja}}$ in $\varepsilon_{\varphi\varphi}^{\text{valja}}$? Ali so tudi te enake med sabo ali ne? Pri cevi velja $\varepsilon_{rr}^{\text{cevi}} \neq \varepsilon_{ss}^{\text{cevi}}$.
- Cev se v x in y smeri raztegne? Ali bo zato $\varepsilon_{rr}^{\text{cevi}} > 0$ ali mogoče ne? Zakaj?
- Kje najprej pričakuješ začetek plastičnega tečenja? V cevi ali v valju? Zakaj? Namig: Kje so večje napetosti? Zakaj?

Z uporabo namigov in podatkov v nalogi poišči odgovore na gornja vprašanja in jih primerjaj s prvotnimi odgovori.

Naloga 3:
Konstrukcija je statično določena, zato notranje sile določimo z uporabo statike. Konstrukcija je sestavljena iz paličja ACD in konzole BD. Ker poznamo notranje sile lahko z uporabo tabel določimo pomik točke D kot prostega krajišča konzole BD. Pomik točke C potem lahko določimo kot pomik vozlišča C paličja ACD s podporami A in D z znanim pomikom podpore D.

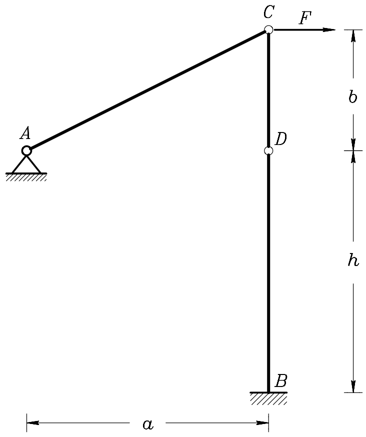

Pisni izpit iz MEHANIKE TRDNIH TELES - rešitve
18. marec 2005

1. Deformacije $\varepsilon_{xy} = -0.00002887$, $\varepsilon_{zz} = -0.0001286$.
Napetosti $\sigma_{xx} = 3.5165\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$, $\sigma_{xy} = -0.4441\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$ in $\sigma_{yy} = 5.0550\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$.
Ostale napetosti so enake nič.

2.

- $q = 4\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$**:** $p = 0.04227\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$. Napetosti $\sigma_{xx}^{\text{valja}} = -0.04227\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$, $\sigma_{yy}^{\text{valja}} = -0.04227\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$, $\sigma_{zz}^{\text{valja}} = -4\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$, $\sigma_{rr}^{\text{cevi}} = -0.04227\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$, $\sigma_{ss}^{\text{cevi}} = 2.1133\ \frac{\text{kN}}{\text{cm}^2}$.
  Deformacije $\varepsilon_{xx}^{\text{valja}} = 0.000185$, $\varepsilon_{yy}^{\text{valja}} = 0.000185$, $\varepsilon_{zz}^{\text{valja}} = -0.000552$, $\varepsilon_{ss}^{\text{cevi}} = 0.000185$, $\varepsilon_{zz}^{\text{cevi}} = -0.0000612$.

3. Pomik $u_C = 0.000354$ cm, $w_C = 0.00015$ cm.